

PINPOINT

PINPOINT

De nalatenschap van Engelandvaarder Bobby ten Broek

ISBN: 9789464354911

© 2021 Robbert J.J. ten Broek

*Sometimes we live
Sometimes we die
Sometimes we cry
Van Morrison*

Voor Alizé, Daan, Marijn, Max, Merel en Suus

en

Voor hun generatie

Inhoud

Old soldiers never die	7
Europa, Ahoy	12
Work hard, play hard	28
Mission Ping	37
De boodschap in de nalatenschap	54
Foto intermezzo	59
Geen woorden, maar daden	71
Nawoord	80
Literatuur	81

Old soldiers never die

De zoete geur van vers snoepgoed is in de fameuze Jamin fabriek verdrongen door de bittere smaak van droge bloembollen. Het markante pand in de Hugo de Grootstraat in Rotterdam werd deels door bommen verwoest, maar heeft desondanks zijn rauwe en nuchtere karakter aan de rand van het desolate centrum behouden. 'Sterker door strijd' fluistert het torentje met de ijzige wind mee, over de hoofden van de bezetters heen, tegen de bewoners in Crooswijk. In deze macabere entourage seint Bobby, nog nauwelijk bijgekomen van zijn tumultueuze dropping in de weilanden van Benthuisen, op 19 maart 1945 zijn eerste gecodeerde berichten naar Londen.

Deze tekst ontvouwt zich spontaan op het scherm van mijn telefoon als ik mijn gedachten de vrije loop laat tijdens een ontspannen wandeling, langs de route van de brandgrens door de prachtig opgebouwde havenstad die nog niet af is. Op de Westblaak sla ik linksaf richting het Maritiem museum en stop op het Plein 1940, bij het beeld van Zadkine. Stad zonder hart. Als ik langs 'De Verwoeste Stad' naar het schilderachtige beeld van de aangemeerde schepen in de Leuvehaven kijk, zie ik op de achtergrond de contouren van het Scheepvaartkwartier. Daar, in de Van Vollenhovenstraat, begon de reis van een onbevreesde tiener. Bobby ten Broek zou één van de 1700 Engelandvaarders worden die Nederland voorbracht. Na de oorlog verenigden de overlevenden zich in het Genootschap van Engelandvaarders, dat nu, medio 2018, aan de vooravond van natuurlijke opheffing staat.

Dit gedenkwaardige moment krijgt vanzelfsprekend aandacht in de media. Zo plaatst dagblad Trouw een artikel over deze laatste reünie van de Engelandvaarders. Een klein groepje mannen, tien in totaal waarvan drie in een rolstoel en één vrouw, samen met prinses Beatrix. Thee drinken op hoge leeftijd met de voormalig koningin op de Zwaluwenberg. Nu in Nederland, op 29 Augustus 2018. Diezelfde mannen dronken ook thee in Londen lang, heel lang geleden. Met de oma van Beatrix, koningin Wilhelmina. Jonge mannen die, met bravoure en vaderlandsliefde, onbevungen het avontuur waren aangegaan om de Engelse hoofdstad te bereiken. Simpelweg om te gaan helpen de vijand te verdrijven. Jongens die iets wilden doen en dat op bijzondere en eervolle wijze ook deden. Wilhelmina noemde hen liefkozend de schakel tussen 'hen, die thuis bleven, en mij'. Maar nu was het einde aanstaande. Op 1 januari 2019 wordt het genootschap officieel opgeheven, lees ik de krant er nog eens op na, en denk tegelijkertijd dat ook zonder genootschap de Engelandvaarders voort zullen leven.

'Old soldiers never die' was een gevleugelde uitspraak van mijn vader. Het zijn van die zeer weinige woorden die hij ooit uitsprak over oorlog en soldaten. Het is een mooie uitspraak. Soldaten, strijders sterven niet. Dat mag ook niet. Ze vormen een levende herinnering aan de strijd tegen de destructieve kant van de mensheid.

Ik kan me eigenlijk geen verhaal van mijn vader herinneren. Of het moet die keer geweest zijn nadat mijn vader, mijn jongere broer Peter en ik naar de film waren geweest. In het najaar van 1998 zagen we 'Saving Private Ryan' in Cinerama op de Westblaak in Rotterdam. Ademloos keek ik naar de film en sprakeloos was ik na afloop. Bij elke stap die we zetten op weg van de bioscoop naar de auto, voelde ik mij kleiner worden. 1 meter 90 lang en 28 jaar in vrijheid levend. De film

van Steven Spielberg als wake-up call voor het besef over de bijzondere jonge jaren van mijn vader. De tijd stond stil en de tijd was stil tijdens de autorit naar huis. Een moment van, ja van wat? Overpeinzing, respect, voorstelling, leegte en vooral onbekendheid. Na thuiskomst schonk mijn vader een glas whiskey in, nam een slok en zei: "Ja, jongens. Die oorlog. Dat was wat!" Drie woorden meer dan zijn uitspraak over de 'old soldiers', maar daar bleef het bij.

Zijn verhaal spreek ik dus uit met een vraagteken. Wat waren zijn gedachten tijdens en na de oorlog over de periode 1940-1945? Wat was zijn opinie over de ontwikkelingen in de wereld in de decennia erna?

Ongetwijfeld werd er door de Engelandvaarders onderling, tijdens hun jaarlijkse bijeenkomsten na 1945, wel veel gesproken over hun avonturen en de actuele wereldpolitiek. Gesprekken tussen mannen en vrouwen die elkaar in de oorlog niet altijd hadden ontmoet, maar elkaar begrepen tot in het diepst van hun ziel. Allen hadden, hoe jong ook, hetzelfde doel voor ogen gehad: Engeland bereiken vanuit bezet gebied en meehelpen die 'rotmoffen' uit Nederland te verjagen. De vrijbuiters vonden elkaar tijdens deze samenkomsten, waar hun beschermheer prins Bernhard de unieke band met zijn regelmatige aanwezigheid onderstreepte. De eeltlaag op de ziel werd op deze dagen aan de kant geschoven en dan kwamen de herinneringen en verhalen voor even naar de oppervlakte. In het dagelijks leven speelde de eeltlaag een belangrijke rol in het doormarcheren in de maatschappij.

De kameraadschap was levenslang en eindigde vaak na het laatste eerbetoon op uitvaarten. Op de sobere, in besloten kring gehouden, begrafenis van Bobby op Oud Kralingen in Januari 2011, was daar het korte maar indrukwekkende eerbetoon van Charles Barteling. Inmiddels een mars in schuifelpas, maar nog immer met de vastberadenheid die